

Aan: De Commissie voor Veiligheid en Justitie
Van: Stichting Fiom
Betreft: Inbreng voor het rondetafelgesprek over afstandsmoeders dd 10 september 2015

Standpunt: Fiom pleit voor nader onderzoek door de overheid en het instellen van een register voor betrokkenen bij illegale adoptie.

Fiom begeleidt sinds 1930 vrouwen die onbedoeld zwanger zijn en niet zelf voor hun kind kunnen zorgen. Sinds de jaren tachtig biedt Fiom afstandsmoeders en geadopteerden hulp bij het zoeken naar familie en organiseert zij gespreksgroepen voor afstandsmoeders. Vanuit dit werk heeft Fiom jaarlijks contact met tientallen vrouwen met een voornemen tot afstand ter adoptie en afstandsmoeders die in het verleden afstand hebben gedaan van hun kind.

Wij onderschrijven het beeld dat veel afstandsmoeders in de jaren vijftig, zestig, zeventig en soms ook later nog, onder druk gezet of gedwongen zijn hun kind af te staan ter adoptie. Werd je in die tijd ongetrouwd zwanger dan was je een gevallen meisje, een schande voor de familie. Mogelijkheden om een zwangerschap te voorkomen of af te breken waren er niet: voorbehoedsmiddelen ontbraken veelal en abortus was illegaal. Ook was er geen uitkering of hulp voor alleenstaande moeders die zelf voor hun kind wilden zorgen.

Ongehuwd zwangere vrouwen gingen vaak vanaf dat de zwangerschap zichtbaar was naar een opvanghuis voor vrouwen of ze gingen naar familie ver weg. Hier konden ze in het geheim bevallen en werden ze tijdens de kraamtijd verzorgd. Van een echte keuze was geen sprake, meestal was de druk groot om afstand te doen. Vanuit een moreel oordeel werd het kind van de moeder afgenomen, zij werd als het ware gestraft voor haar 'zonde'. Velen mochten hun kind niet zien. Als ze daarna weer thuis kwamen werd er niet meer over gepraat. Men dacht in die tijd dat het beter was een band met het kind te vermijden en alles te vergeten. Bovendien was afstand doen van je kind een groot taboe dus moest het geheim blijven. De afstandsmoeders moesten beloven nooit op zoek te gaan naar hun kind. Voor deze vrouwen kunnen de gevolgen soms levenslang zijn. Ze kunnen het verleden niet verwerken en hebben groot verdriet om het verlies van hun kind.

Niet alleen Katholieke instellingen hebben meegewerkt aan het onder druk zetten of soms dwingen van moeders om hun kind af te staan, maar ook hulpverleners van andere betrokken instellingen. Wat de rol van deze instellingen precies is geweest en in welke mate er misstanden plaats hebben gevonden is niet duidelijk. Deze informatie zit verborgen in de verhalen van afstandsmoeders en deels in de afstandsdossiers.

Nader onderzoek en het belang van erkenning

Fiom vindt de overheid de aangewezen partij om actie te ondernemen. Juist omdat meer instellingen dan alleen die van de Rooms Katholieke Kerk deze praktijken hebben uitgevoerd, kan de verantwoordelijkheid niet bij één instelling gelegd worden. De overheid kan vanuit haar neutrale en overkoepelende positie een belangrijke rol spelen.

Zolang niet duidelijk is wat er precies gebeurd is, pleiten wij voor nader onderzoek door de overheid. Er is nog geen structureel onderzoek gedaan naar afstand ter adoptie in de genoemde periode. De staatssecretaris zegt dat de Commissie Deetman in zijn tweede onderzoeksrapport aandacht heeft besteed aan afstandsmoeders. Ten eerste betrof dit slechts de moeders die zwanger waren door seksueel misbruik binnen de kerk en hun kind gedwongen hebben afgestaan. Zoals u zult begrijpen is de totale groep vrouwen die ongewenst zwanger waren en gedwongen afstand hebben gedaan van hun kind veel groter. Ten tweede was het een literatuuronderzoek, waarvan de conclusie was dat er niet veel te vinden was.

Wij denken dat de waarheid het beste achterhaald kan worden door de betrokkenen zelf te spreken. Het begint met het verhaal van de afstandsmoeders. Wij pleiten voor een landelijke oproep aan afstandsmoeders om zich kenbaar te maken en hun verhaal te vertellen. Zo kan de situatie in kaart gebracht worden. Vervolgens kunnen de instellingen die daaruit naar voren komen aan nader onderzoek onderworpen worden.

Een onderzoek met een landelijke oproep aan afstandsmoeders zich te melden biedt afstandsmoeders de mogelijkheid naar buiten te komen met hun verhaal en hun verleden wat meer te verwerken. Tevens geeft het erkenning aan afstandsmoeders voor hun leed. Wij hebben de ervaring dat dat helend werkt.

Illegale adoptie

Ons is niet bekend of er in Nederland ook structureel illegale dingen gebeurd zijn, zoals in België. Wel kennen we een aantal voorbeelden vanuit onze werkpraktijk. Een man die uit Brazilië 'geadopteerd' is heeft ontdekt dat hij niet is afgestaan ter adoptie, maar dat zijn Nederlandse ouders hem in Brazilië als baby hebben aangegeven als hun eigen kind. Dit schijnt in die tijd veelvuldig gebeurd te zijn en officiële instanties werkten mee. Daarnaast hebben wij contact met vrouwen die zwanger zijn geraakt door incest. Bij hen is de baby weggenomen en elders ondergebracht. Ook hier werd het kind aangegeven door de 'pleegouders' als eigen kind en is zijn afkomst niet meer te achterhalen. Deze vrouwen pleiten voor een register voor mensen die dit is overkomen. Niet alleen voor de moeders en de kinderen, maar ook voor andere betrokkenen die kennis hebben van de zaak. Mogelijk kunnen mensen zo in contact komen met hun biologische kind of ouders.

De staatssecretaris geeft aan dat hij niet weet of er iets illegaals gebeurd is. Dit is temeer een reden om hier aandacht aan te geven. Fiom steunt het voorstel van bovengenoemde vrouwen om een register te openen voor mensen die illegaal geadopteerd zijn/hebben en voor vrouwen van wie het kind illegaal is afgenomen. Wij hebben ervaring met registers, zoals het dit jaar geopende vondelingenregister, een meldpunt met de mogelijkheid tot inschrijving. Het zou aansluiten bij onze huidige werkzaamheden om ook een dergelijk meldpunt voor illegale adoptie te openen. Naast de functie die een dergelijk register heeft voor de betrokkenen, kan het licht werpen op het vóórkomen van illegale adoptie in Nederland.

Namens Fiom,

Ellen Giepmans en Astrid Werdmuller